

Anne Kubai

Sjunga Herrens
sånger i ett främmande land
*Afrikanska kyrkor i Sverige – mellan
segregation och integration*

DATA FÖR DETTA BIDRAG härrör från ett stort forskningsprojekt *Sjunga Herren sånger i ett främmande land. Afrikanska kyrkor i Sverige – mellan segregation och integration*, finansierat av Riksbankens Jubileumsfond under en fyraårsperiod mellan åren 2008 och 2012. Under fältarbetet granskades 27 kyrkor, grupper och sammanslutningar noggrant. Dessutom besöktes ofta andra grupper, kyrkoprojekt och aktiviteter, organiserade av och för afrikanska, kristna immigranter. En rad intervjuer ägde rum med ledare och enskilda i världkyrkorna Svenska kyrkan, Missionsförbundet och Pingstkyrkan.

Det är värdefullt att tränga in i bildspråket för ifrågavarande projekt som är identiskt med titeln på detta avsnitt. Bildspråket syftar till att belysa erfarenheterna av immigration och leverne i ett land där de inte bara är främlingar utan också betraktas som sådana, vilkas önskade närvaro betraktas med ett visst mått av skepsis. Invandrare är ett dominerande drag hos församlingarna med tanke på deras sammansättning, liksom språk och bildspråk för att tolka Bibeln i enlighet med medlemmarnas kultur och religionsutövning.

Såsom Stoffels (2008) observerat i Nederländerna finns det olika ”strategier av isolering och deltagande, av avskildhet och engagemang, av dialog och evangelisering”. Emedan det svenska samhället har en sekulariserad åskådning, där religionen spelar en mindre roll i samhället, är religionen betydelsefull i livet för de flesta immigranterna i Sverige. Forskningen har visat att religio-

nen är en källa för förståelse av verkligheten både för individen och samhället och skapar sociala relationer och andra aspekter av mänskligt liv, såsom arbete och hälsa hos immigranter med ursprung i icke-sekulariserade kulturer. Såsom Asamoah-Gyadu (2008:2) så riktigt påpekat ”olikt de skrin som judar i diáspora frambringar i sin exilångest över att inte kunna förmå sig att sjunga Herrens sång i ett främmande land, så gör nutida immigranter precis det när de bildar kyrkor” i Sverige och bygger upp identitetsgrupper kring de nya kyrkorna.

I Sverige kan de afrikanska kyrkorna brett kategoriseras som nationella kyrkor inklusive de etiopiska och eritreanska ortodoxa, språkliga och regionala kyrkor som omfattar franskspråkiga central- och västafrikaner, församlingar med amhariska och tigrinjatalande, swahilitalande östafrikanska församlingar, engelskspråkiga interkonfessionella eller ”internationella” kyrkosamfund och den afrikanska katolska komuniteten med afrikanska präster som firar mässor på vad som anses vara ett afrikanskt sätt, oavsett om de hålls på engelska eller franska. Dessutom finns det ett antal afrikanska ”brödraskap” – interkonfessionella och/eller internationella som varierar i storlek och struktur och som i speciella fall utvecklats till fullfjädrade kyrkor över tid.

Det är också nödvändigt på denna punkt att ifrågasätta användningen av termerna ”afrikanska kyrkor” och ”immigranter”. Fastän debatten pågår om att definiera kristenheten antingen som afrikansk eller europeisk, låt mig få påpeka att de församlingar som granskas nu är kristna med ursprung söder om Sahara, med kristens trosutövning i olika religiösa konstellationer, alltifrån katolska, etiopiskt-ortodoxa, pingst- och karismatiska kyrkor till informella brödraskap och bönegrupper runt om i Sverige. Precis som Afrika kännetecknas av mångfald bildar dessa inte en enhet eller afrikanska identitetsgrupper, utan det finns en mångfald trosutövningar och ett uppbåd av gruppkonstellationer. Vad som är *unik afrikanskt* (ett uttryck lånat från Gerrie ter Haar, 2003) i dessa kyrkor är en viktig fråga som Maluleke försöker besvara uttömmande:

Afrikansk kristenhet finns närhelst afrikaner är närvarande, är företrädare eller utövar inflytande. Den inkluderar såväl den globala Södern som Europa och Nordamerika och rör inte blott och bart människor av afrikanskt ursprung eller ättlingar till dem, utan ett sätt att vara kristen som tar dialog och kontext seriöst. Det handlar om hur människor uppfattar Bibeln, anden och Jesus. Så gör de i Johannesburg och så kan de också göra i São Paulo liksom i Paris.

Afrikansk kristenhet handlar inte längre om hudfärg, ursprung och geografisk hemvist hos sina utövare utan om ett sätt att vara kristen i världen av idag (Maluleke 210:77).

Maluleke bekräftar inte bara närvaron av afrikansk kristenhet i världen utan också att det är en kristenhet som är afrikansk i sitt sätt att vara. Den är inte begränsad till geografiska gränser, den finns överallt.

Världslighet och formalism i det svenska samhället rationellt belyst i andliga samtal

Även om Houtman och Aspers tecknar en annan typ av andlighet är den relevant för vår diskussion: ”Debatten om religion, modernitet och sekularisering är livligare nu än tidigare eftersom sekulariseringsteorin ... har råkat i blåsväder” (2007:305). De påpekar att till och med deras främste förespråkare Peter Berger (1967) medger:

Antagandet att vi lever i en sekulariserad värld är falskt. Världen av idag är lika brinnande religiös som tidigare och på vissa ställen ännu mer än tidigare. Detta innebär att hela litteraturutgåvor av historiker och samhällsvetare är grundliga missuppfattningar (Berger 2007:305).

Det är inte min avsikt här att uppehålla mig vid sekulariseringsdebatten, men det är ett välkänt faktum att i många västeuropeiska länder har kyrkotillhörighet, bekännelse av traditionella kristna doktriner och deltagande i kyrkliga ritual som dop, vigsel och jordfästning minskat avsevärt (Ingelhart och Norris 2004). Emellertid finns det signifikanta skillnader, utom för det aktuella gudstjänstdeltagandet som också minskat i många europeiska länder, speciellt avseende statistiken för utformningen av dop, kyrkliga begravningar och vigslar i Sverige. Även om man kan gå i god för att fastslå att ett land som Sverige är ett av de mest sekulariserade i världen, är det inte hela sanningen. Svenska kyrkan står kvar som en viktig institution med viss social funktion, den är t.ex. ansvarig för begravningsväsendet.

Före den formella separationen mellan kyrka och stat år 2000 skrev Hamberg och Pettersson (1994:203) att Sverige är ”ett land där den religiösa marknadsstrukturen skiljer sig markant från USA – och verkligen också från de flesta europeiska länder”. Under dessa speciella religiösa omständigheter noterar Jänträ-Jareborg (2010) att det under de båda senaste decennierna skett ett ökat religiöst engagemang och att kyrkorna varit synligare i samhället. Likväl gäller Innacones profetia (1991) att det kommer att ta en generation efter statskyrkans avskaffande innan den religiösa marknaden blir riktigt ”konkurrenskraftig”. Även om ”Svenska kyrkan inte längre har monopol på den religiösa marknaden ... åtnjuter den viktiga privilegier i jämförelse med andra kyrkor, samfund eller sekter i landet” (Hamberg och Pettersson 1994:206). Vissa fundamentala aspekter regleras fortfarande av riksdagen (Ekstrand 2004; Ideström 2009).

I denna kontext befinner sig de afrikanska komuniteterna i ett socialt klimat där homosexualiteten är vida accepterad, där ogifta par i samboförhållande är socialt accepterat, där skilsmässor och aborter inte fördöms utan erkänns som enskilda valmöjligheter och där bruk av alkohol och tobak även bland prästerna i svenska kyrkor anses acceptabelt. Dessa levnadsmönster fördöms av medlemmarna

i invandrarkyrkorna som tecken på andligt och moraliskt förfall. Det skall erkännas att det är en utmaning för de afrikanska kristna immigranterna i Sverige att anpassa dessa svenska värderingar som de anser står i stark kontrast till deras egna traditioner och trosuppfattningar och förståelsen av andlighet. I dessa afrikanska församlingars predikan fördöms ofta dessa sedvänjor som syndiga och som tecken på att samhället är i behov av Guds frälsande nåd. En medlem av WFGI beskrev situationen i ett intervjuutdrag på följande sätt:

Jag brukade besöka Livets Ord innan jag kom hit, men jag lämnade dem för att de också började bli lika formella som Svenska kyrkan. Detta samfund är inte andligt, undan för undan har det tappat sin andlighet. Svenska kyrkan är en institution som alla andra. Prästerna är som vanliga arbetare, de har ingen kallelse. De representerar inte Jesus, inte heller Gud. De är precis som i en vanlig organisation. Prästerna lyder under samma lagar och etik som statligt anställda eller andra organisationer. Vilken är skillnaden på deras arbete och vilket som helst annat jobb på marknaden? Hur kan deras arbete föra själarna närmare Kristus och bringa näring till en trosgemenskap som är rättskaffens inför Gud?

Förkunnarna gör i sina predikningar skillnad mellan materialism, sekularism, som anses ha lett till ett skrämmande andligt tillstånd för Sverige. Den upplevda världsligheten och formalismen hos det svenska samhället förklaras genom andlighetssamtal.

Afrikanska kristna i de tre kyrkor vi diskuterar i detta avsnitt kritiserar livet och världen runt dem genom andlighet. Den upplevda andliga nedgången tillskrivs den materialistiska naturen i ett samhälle som en gång vilade på historisk kristen grund. I de afrikanska troendes ögon har detta religiösa arv närmast förvisats till undangömdhet. Enligt deras synsätt kvarstår av kyrkan endast tom formalism – kyrkan drivs som vilken annan organisation som helst och beträffande prästerskapet är deras arbete i kyrkan

likt en anställd i ett företag, underkastad landets arbetsmarknadsregler och bestämmelser och avspeglar den allmänna svenska arbetsetiken. Men enligt medlemmarna och pastorerna i WFGI borde kyrkan arbeta på ett annat sätt, vägled av anden. Att pastorerna representerar Svenska kyrkan som en vanlig organisation kan inte föra deras anhängare till himlen måste ställas i kontrast till representanterna för afrikanska kyrkor och församlingar som anses vara ledda av anden.

Uppfattningen om Svenska kyrkan gäller också hela det svenska samhället. Ingen skillnad görs i allmänhet mellan kyrka och samhälle. Ändå har kyrkans roll som social aktör förändrats över tid.

Såsom mina informanter uttrycker vad som upplevs som ett beklagligt andligt tillstånd hos det svenska samhället kan tillskrivas brist på gudstro, att tro på sig själv och regeringen som har ersatt behovet av en tro på Gud, eftersom den sörjer för allt och uppfyller alla individuella materiella behov. På grund av att staten sörjer för de materiella behoven är missionsarbetet i jämförelse med Afrika en utmaning. Jämförelsen mellan Afrika och Sverige utformar WFGI:s pastor på följande sätt i utdraget:

I Afrika har effektiva regeringssystem visat sig svåra att implementera och det finns inte någon välfärd och metodiskt regerande som vi ser i Sverige. Därför finns det inget stöd för individen eller familjen att sköta sina affärer. Där (i Afrika) är man utlämnad åt sig själv när det gäller förväntningar på regeringen. Där måste du vara stark och veta att du lever av tro, det är tron som kan hålla dig uppe ... Men här har regeringen övertagit systemets ruljans och kontrollerar nästan allt vad varje individ gör. I ett sådant läge tenderar människor att hellre lita på regeringen än att ha tro och förtröstan på Gud. Av det skälet verkar den andliga dimensionen av mänskligt liv inte få någon plats i detta samhälle.

I denna skildring av det allmänna läget med politisk och ekonomisk instabilitet, där exploatering och ursprung blivit kännetecknen för afrikanskt liv, säger WFGI:s pastor att tron är stöttepelaren för många kristna. Å ena sidan likställs den starka tilltron till den svenska staten med dyrkan av densamma – ”du börjar se på staten som din gud”. Å andra sidan jämförs detta – med en gudstro, där det inte finns någon omedelbar utdelning av jordiska ägodelar (välfärd, ekonomiskt studiestöd, gratis sjukvård etc.) som svar på de troendes uppriktiga böner. De påminns också om dårskapen att sätta sin tilltro till sådana världsliga ting som statliga byråer som kontrolleras av ”ogudaktig politik”. Väl medvetna om detta sporrar predikanterna församlingarna att vara ståndaktiga och lära sig att följa Guds ord innan de kan skörda några fördelar – de livsförändrade miraklen för de som håller fast vid sin tro. I utdraget ovan sätts andlighet och gudstro in i den politiska kontexten såväl i Afrika som i Sverige.

Vidare, nära förbunden med den särskiljande processen att skapa och vidmakthålla skillnaden mellan ”vi” och ”dom”, är det faktum att afrikanska församlingar till stor del är formade av människor från samma region, stat eller språkgrupp. Detta illustreras av Salemkyrkan som bildades för att ta hand om specifika kulturbehov hos amharisk-talande etioper som också delar samma kyrkliga tradition. I förhållande till det svenska samhället konstruerades en dikotomi mellan dem som anser sig vara andligt rika, trots materiellt armod, och de som är materiellt välbeställda men andligt försvagade. Här är identitetsteori och socialteori upplysande för vår analys av förändligande av identiteten och motsatsen. I social identitetsteori och identitetsteori är jaget reflexivt och kan se sig själv som ett objekt och kan kategorisera, klassificera eller nämna sig själv på speciella sätt i förhållande till andra sociala kategorier eller klassificeringar (Stets & Burke 2000:224).

På liknande sätt klassificerar afrikanska kristna sig själva genom en kategoriseringsprocess på ett speciellt sätt – som andliga och därför identifierar de sina ändamål för att slippa ställa sig på

majoritetens sida. Med andra ord råder det ett ständigt medvetande om vilka de är visavi det svenska samhället.

Utifrån detta perspektiv kan man säga att genom de båda processerna självkategorisering och social jämförelse accentueras skillnaderna mellan dem själva och värdnationen. Detta understöds av Stets och Burke (2000:225) som hävdar att självuppskattning stärks genom att utvärdera två olika grupper ”i dimensioner som leder till att ’vi’-gruppen bedöms positivt och ’dom’-gruppen negativt.” Utvärderingen av ”dom”-gruppen i detta fall finner berättigande i bibelreferenser som kontextualiseras i predikningarna. Exempelvis finner de tröst i följande bibelverser:

Bröder, tänk på när ni blev kallade: inte många var visa i världslig mening, inte många var mäktiga, inte många förnämna. Men det som är dåraktigt för världen utvalde Gud för att låta de visa stå där med skam, och det som är svagt i världen utvalde Gud för att låta det starkare stå där med skam, och det som världen ser ner på, det som ringaktas, ja, som inte finns till, just det utvalde Gud för att göra slut på det som finns till, så att ingen människa skulle kunna vara stolt inför Gud (1 Kor 1:26-29).

Av detta följer att för de afrikanska kristna, även när de står inför marginalisering och uteslutning från det svenska majoritetssamhället, finner tröst i förvissningen att de jämförelsevis står på en högre moralisk grund. Det ger dem en känsla av självuppskattning.

I predikningarna är referenserna till djävulens eller fiendens faror frekventa och temat andlig strid dominerande. Under gudstjänsten uppmanas ofta de troende att bedja för Sverige så att det kan förändras och gå tillbaka till dess kristna rötter. Somliga till och med upplever det svenska samhället som genomsyrat av trolldom som manifesteras i sådana seder som valborgsmässoeld i april, dans kring majstången under midsommarfirandet och allt som därtill hörer. Detta erinrar om Haars idé om ”att odelbarheten

av den synliga och osynliga världen är central för kristen tro och religionsutövning hos afrikanerna, vare sig de bor i Afrika eller utomlands” (2011:19). Afrikanska kristna kommuniteter i Sverige förverkligar sin andlighet i kampen mot det onda som de uppfattar att det manifesteras på olika sätt.

”Afrika är inte längre långt borta,
det är i vår omedelbara närhet”

Under det senaste decenniet har de inhemska kyrkorna i Sverige kämpat med immigrantrelaterade frågor. Titeln på detta avsnitt som är ett uttalande gjort av en pastor i Missionsförbundet är träffande för innebörden av de afrikanska kyrkornas närvaro i Sverige. Beteckningen ”främling” eller ”besökare” har föreslagits som användbara tilltal av några av ledarna för värdkyrkorna, när de har immigranter, inklusive afrikaner i sin krets.

Mitt syfte med detta diskussionstema är inte att presentera en flyktingteologi, utan att i skenet av konkurrerande diskurser avseende globalisering, mänskliga rättigheter, migrationslagar och den mänskliga mobilitetsbenägenheten se immigranterna som besökare, har försvagande effekt på både värd- och immigrantförsamlingarna, huvudsakligen därför att dessa konkurrerande diskurser och kategorier som är avgörande för dagens samhälle inte var i bruk på bibelns tid. Dåfortiden var det rättmätigt att bistå och materiellt hjälpa uttröttade resande och främlingar. Då fanns det inte heller några världsvida styrorganisationer såsom FN och dess organisationsramar, fördrag och medel som idag används för att övervaka nationer och samhällen på såväl internationella som nationella nivåer.

Poängen med detta är att trots att människor av olika skäl har flyttat och försökt slå sig ned på avlägsna platser i århundraden, har saker och ting nu ändrats och migrationsprocessen utformas av en mängd faktorer, av vilka några är yttre och utom kontroll för de inblandade aktörerna. Här erinrar vi oss processer och händelser

såsom inbördeskrig och konflikter som har drivit tusentals afrikaner från deras hem på Afrikas horn, Kongo och andra platser till Sverige, och det legala ramverk inom vilket immigranter emottagas av värdnationerna. Man frestas verkligen att tro att ju högre tempo som drivkrafterna för konflikter i Afrika håller, desto hårdare blir de europeiska migrationslagarna och inträdesrestriktionerna.

Beteckningen *främling* är naturligt pejorativ i detta migrations-sammanhang. The Oxford English Dictionary definierar *stranger* 'främling' som "en som tillhör ett annat land, en främmande person, huvudsakligen (nu uteslutande) en som bebor eller kommer till ett land för vilket han är en främling, en utlänning." Om vi antar detta som en arbetsdefinition för främling tillhör de flesta immigranter i Sverige ett annat land, men så snart de uppfyller de stipulerade rättsliga kraven kan de erhålla de nödvändiga uppehållstillstånden och medborgarskap.

Principiellt kan de inte fortsätta att betraktas som "utlänningar" eller ens som immigranter, när de i själva verket är svenska medborgare. Men situationen kompliceras av fall där Sverige-födda barn med en eller båda föräldrarna av utländsk härkomst definieras som immigranter av sådana nyckelorgan som Migrationsverket. Detta sker trots att Sverige har fortsatt att driva en tämligen liberal politik, baserad på mångfald gentemot sin immigrantbefolkning, och den står i kontrast mot utvecklingen i många andra västeuropeiska länder, där en mer restriktiv lagstiftning har införts i ett läge med en växande immigrantbefolkning.

De afrikanska kyrkomedlemmarna är starkt medvetna om de frågor som omgärdar migration i Sverige. De är medvetna om sin marginaliserade status och den allmänt rådande attityden mot dem, varför kyrkorna erbjuder ett forum från vilket de kan utmana denna sociala inställning. I sina predikningar förklarar förkunnarna ofta att medlemmarna är "soldater i Guds namn" och inte tillfälliga besökare i Sverige.

Militärspråk är inte speciellt för afrikanska kristna i Sverige, men i detta fall applicerar de en "liberal" hermeneutik, när de

läser de heliga skrifterna till följd av att de anses som främlingar/ besökare, snarast såsom gäster i det svenska välfärdssystemet. Några pastorer resonerade så att trots att de förstår Bibelns lära om främlingar, måste det sättas in i sin rätta kontext.

Vanligtvis framkallar benämningen (främling) idén om en person som är inkvarterad eller logerar på en plats och är beroende av värden. Innebörden av främling kan få negativa implikationer för integrationen av afrikaner som bor i Sverige – om immigranterna fortsätter att se sig själva som sådana förblir de försvagade. Denna föreställning om främling berövar dem kraften att forma sina öden i det nya landet. Därtill som en biblisk idé är den öppen för tolkning och man erinras om beroendet av välfärden, eftersom många afrikaner är arbetslösa och hänvisade till den svenska statens generositet. Men detta är problematiskt, eftersom beroendet försvagar, man blir snärjd och kan då erfara vad det innebär att leva som en främling här.

En ledare för en av de afrikanska församlingarna i Uppsala gör en jämförelse mellan Sverige och Storbritannien i följande utdrag:

Sättet på vilket folk uppför sig gentemot andra, speciellt hur de ser på främlingar är annorlunda. En sak som ju folk måste tänka på är följande: "Är dessa främlingar en börda för samhället eller tillför de samhället någonting?" Det finns två synpunkter. Om de tillför samhället någonting då går livet vidare. Till exempel tror jag inte att integrationen av immigranter är högre i Storbritannien jämfört med här, därför att de genomgick en hel del, och sedan arbetar många, betalar skatter och allting. I Sverige är det annorlunda, främst hur man ser på främlingar.

I *Mångfaldsbarometern* (2010) som analyserar attityden hos infödda svenskar visavi immigranter i allmänhet, påvisas hur denna har fluktuerat under de senaste sex åren. Där anges att trots att de flesta svenskar har en positiv attityd gentemot immigranter finns

det sådana med ”extremt negativa attityder” och den andelen har ökat med upp till 10,3 % bland de lågutbildade (Mella & Palm 2010:4). Enligt Mångfaldsbarometern illustreras kulturavståndet mellan svenskarna och afrikanerna med ursprung söder om Sahara av somalierna som placeras längst bort på skalan i relation till alla de tjugotal grupper i Sverige som ingår i översikten.

Följaktligen är den springande punkten uppfattningen om *olikhet* – både de afrikanska immigranterna och infödda svenskar ser ”de andra” som annorlunda än de själva. Här är två dimensioner av olikhet viktiga i åskådighetssyfte: för infödda svenskar är ”olikhet generande” (Sjöberg 2010), och för immigranterna finns det stereotypiserade uppfattningar om ”svenskhets” och den svenska kulturen som gör sig gällande i de dagliga erfarenheterna av gruppinteraktion. Dessa uppfattningar om varandra, som vi åsyftar som ”vara annorlunda” är ömsesidiga. Uppfattningar om olikhet/likhet färgar sättet på vilket folk ser och erkänner olika former av identitet, de är instrumentella när det gäller att inordna immigranter i kategorierna ”vi” och ”dom”.

De krafter som är identitetsskapande är många och varierade och kan utgöra grunden till både unika och delade erfarenheter. Den som rör uppbrott till följd av migration och behovet av helande, såväl fysisk som andlig på både det samhälleliga och individuella planet, delas av många afrikanska kristna i Sverige. Jag ska illustrera detta med ett fall rörande en afrikansk familj som anlände till Sverige 2006 och nyligen tilldrog sig mediernas uppmärksamhet.

I början av 2012 uppmärksammades ett rättsfall om en afrikansk familj av pressen. En tidning basunerade ut sin rubrik: ”Afrikansk demonutdrivning upp i rätten”, vilket kan översättas som ’Afrikaner drev ut demoner i rätten’. Föräldrarna trodde att deras fjortonåriga dotter var förhäxad och besatt av onda andar. Andarna fick henne att tro att hon måste döda någon i familjen, i annat fall skulle hon döda sig själv. Familjen undanbad sig hjälp från skolan, familjerådgivare och barnpsykiater. I stället försökte familjen få hjälp från de sociala myndigheterna för att återvända till sitt land för att där

finna någon som kunde bedja för deras dotter och fördriva de onda andarna, men socialmyndigheterna ville inte betala räkningen för en sådan resa. I stället förde de bort flickan.

På basis av lagstadgan om ungdomars vård (LUV) och efter godkännande av såväl tingsrätt som appellationsdomstol togs hon från sina föräldrar och familjen hade ingen kontakt med henne. Fadern tog inte lätt på dessa socialmyndigheters agerande och följaktligen åberopade han sina rättigheter som far: ”Nu har vi ingen kontakt med henne. Jag är hennes far, jag måste ha rätt att besluta för henne. Jag trodde att jag gjorde rätt när jag bad om hjälp.” Fadern sa att han var desperat men framför allt ledsen över att ingen förstod honom. Han var upprörd och hävdade att ”i Sverige finns det inga häxor men i mitt land existerar de. Jag måste ha rätt att leva efter min kultur här också.” Hans advokat försökte förklara att detta var ett fall av kulturkrock.

Fadern och styvmodern blev åtalade i tingsrätten i södra Sverige och anklagades för ”grov integritetskränkning, försvårande överväld och olagligt inspärrande” av deras fjortonåriga dotter. Även en pastor från en liten kristen församling blev anklagad för delaktighet i brott i sagda olagliga anhållande och överväld. Enligt flickans vittnesmål sade åklagaren att ”flickan led till följd av olagligt frihetsberövande genom instängning, bundna fötter, piskande, vilseledande förhör, genom att brännas med en glödande kniv och olika våldsamma ritualer och exorcism.”

Enligt åklagaren ”rakade föräldrarna flickans hår och stängde in henne för att inte infektera sina syskon med sin onda ande som bor i henne.” Fadern förnekade anklagelserna och vidhöll att han gjort allt som stod i hans makt för att hjälpa dottern som mådde psykiskt dåligt. När familjeadvokaten tillfrågades om exorcism bedrivits blev svaret: ”Ja det kan man säga, men det är inget brott. Det är religion och folk kan tjusas av den. De har bett för flickan i syfte att driva ut demoner eller för att hon skall känna sig bättre. Detta utspelade sig i ett religiöst sammanhang och de hade trott att det skulle hjälpa henne.”

Detta är ett fall av Afrikas mångfacetterade närvaro i det svenska grannskapet. För det första är familjen kristen och på grund av sin tro motsätter de sig den hjälp som svenska myndigheter erbjuder och vänder sig till kyrkan. De litar på helande ritualer och exorcism, därför att de tror att deras dotters ohälsa förorsakas av trolldom. Följaktligen kan böner av någon landsman som förstår sig på denna sortens sjukdom och dess upphov driva ut den onda ande som hon är besatt av. Fadern trodde att han gjorde sitt bästa för att dottern skulle känna sig bättre och han blir frustrerad av att ingen förstår detta. Men hans uppfattning om dotterns dåliga hälsa står i bjärt kontrast till de svenska myndigheternas diagnos, som anser att han orsakat stor skada genom att utsätta flickan för grav traumatisk stress och hjärntvätt.

För dem är det ett klart fall av trauma orsakat av barnmisshandel. Det är därför som de tillämpar lagen om statens vård och omhändertagande av barn för att ta henne från familjen. Här är familjens trosföreställning och de svenska myndigheternas uppfattning om typen, sjukdomsorsaken och adekvat behandling av hennes tillstånd diametralt motsatta – det som familjen anser vara helande ritual fördöms av staten som försvårande övergrepp och en parodi på barns rättigheter, brott som beivras enligt vad svensk lag föreskriver.

För det andra i uttalandet av familjeadvokaten att ”exorcism är inget brott, det är religion och folk har rätt att utöva den” kan vi notera den inneboende motsägelsen i svensk politik av vad som anses vara bidragande förhållanden till att mångkultur ska kunna bli framgångsrik i samhället. Advokatens utlåtande kan också anses som en förtäckt referens till religionsfriheten som alla garanteras i Sverige. Det är verkligen samma frihetsprincip att praktisera sin kultur som flickans far åberopar att protestera mot socialmyndigheternas beslut att inte betala för dotterns resa för att bli böneämne hemma i Afrika som att ta henne från familjen. Det är kanske inte bara en kulturkrock utan en påminnelse om att afrikanskt befinner sig i det svenska samhällets närhet, ett möte som alla parter borde förberedas för att handlägga.

Slutsats

Afrikanska immigranter är avsiktligt involverade i etablerandet av religiösa samfund, följaktligen sörjer kyrkorna för immigranternas andliga behov. Afrikanska kyrkor är olikartade och representerar olika tros-gemenskaper och utövningar, en mångfald som återspeglar hela den afrikanska kontinentens kulturella vidd. Centralt för vår diskussion är noteringen att det hitintills dominerande lutherska religiösa landskapet håller på att förändras på grund av utvecklingen av immigrantkyrkor. Som ett resultat av detta förverkligande har några kyrkor i Sverige uppmuntrat ledare för afrikanska kyrkor att samarbeta med dem, medan andra har sökt sig till kyrkodomänerna för att få tak över huvudet.

Eftersom svensk religiositet uppfattas som annorlunda och följaktligen inte kan uppfylla vissa specifika behov, spelar de afrikanska kyrkorna en viktig roll för medlemmarna, då andlighet genomkorsas av andra migrationsdimensioner. De är uppmärksamma på sättet hur de skapar och får utrymme och den speciella metaforen att leva av ande används för att skapa en andlig och materiell värld.

Immigranterna måste också skapa utrymmen i kyrkan där de inte behöver tackla utmaningar av invandrarstatus, där de kan vara sig själva, känna sig fria att sjunga och uttrycka sin tro utan bojor. Genom en andlig syn på livet som helhet blir andligheten en plats dit individuella och samhälleliga erfarenheter i det svenska landskapet förläggs.

ANN KUBAI är teol. dr och docent i Missionsvetenskap vid Uppsala universitet.

KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING (enligt författarens engelska originalversion)

Asamoah-Gyadu, K. (2008) "African-led Christianity in Europe. Migration and Diaspora Evangelism". Lausanne World Pulse. Available online at: <http://www.lausanne-worldpulse.com/themedarticles.php/973?pg=all>. Accessed 20/5 2010.

- Borås Tidning* 24/2 2012.
- Ekstrand, T. (2002) *Folkkyrkans gränser*. Stockholm, Verbum.
- Haar, G. ter (2003) "Who defines African identity? Concluding Remarks". In Cox & G. ter Haar (eds) *Uniquely African? African Christian Identity From Cultural and Historical Perspectives*. Asmara and Trenton: Africa World Press.
- Haar, G. ter (2011) *How God became an African*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Hjertén, L. "Du är en häxa". In *Aftonbladet* 24/2 2012.
- Houtman, D. and Aupers, S. (2007) The spiritual turn and the decline of tradition: the spread of post Christian spirituality in 14 western countries 1981–2000. *Journal for the scientific study of religion* (46) 3, 305–320.
- Idestrom, J. (2009) *For the sake of the world*. Eugene: PICKWICK Publications.
- Inglehart, R. and Norris, P. (2004) *Sacred and Secular: Religion and Politics Worldwide*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Innacone, L. (1991) The consequences of religious market structure. *Rationality and Society* (3) 2, 156–177.
- Jänterä-Jareborg, M. (2010) "Sweden in religion and secular state". National Interim Reports.
- Maluleke, T.S. (2010) "Of Africanized Bees and Africanized Churches: Ten Theses on African Christianity". In *Missionalia* 38.3 369–379
- Mella, O. And Palm, I. (2020) *Mångfaldsbarometern 2010*. Uppsala University. Available at: <http://www.mynewsdesk.com/se/pressroom/uu/document/view/maangfaldsbarometern2010-9296>. Accessed 10/9 2011.
- Stets, J. and Burke, P. (2000) "Identity theory and social identity theory". In *Social Psychology Quarterly* (63) 3, 224–237.
- Stoffels, H. (2008) "A coat of many colours: new immigrant churches in the Netherlands". In Jansen, W. & Stoffels, H. (eds) *A Moving God. Immigrant Churches in the Netherlands*. Zurich: LIT VERLAG GmbH & Co. KG Wien.
- The Oxford English Dictionary.
- Västerås Götland nättidning* 5/3 2012.
- (Översättning från det engelska originalet av FD docent Gunvor Flodell.)